

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет**

**Рада із забезпечення якості освітньої діяльності та якості
вищої освіти**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості
вищої освіти
Сумського державного університету
щодо організації освітньої діяльності в 2017-2018
навчальному році**

Суми – 2017

ЗМІСТ

1. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ.....	3
2. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА РОЗРОБКУ / ПЕРЕГЛЯД ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ	4
3. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ.....	5
4. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОСИЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ	7
5. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АТЕСТАЦІЇ.....	7
6. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ЗВОРОТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	8
7. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОЗОРОСТІ ІНСТИТУТІВ ТА ФАКУЛЬТЕТІВ	8
8. НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ГОТОВНОСТІ КАФЕДР ДО 2017/2018 Н.Р:	9

З метою підвищення якості освітньої діяльності Рада із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти університету пропонує інститутам (факультетам), Радам із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти факультетів та інститутів, кафедрам такі рекомендації щодо організації освітньої діяльності в новому навчальному році.

1. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Інститутам та факультетам здійснювати постійну роботу щодо підвищення рівня конкурентоспроможності та формування позитивної академічної репутації університету за всіма освітніми програмами в Україні та за її межами, зокрема:

- при започаткуванні освітньої діяльності за новими спеціалізаціями (програмами) відповідних ліцензованих спеціальностей враховувати вимоги, визначені рішенням вченої ради СумДУ (протокол від 13.08.2016 № 4): затребуваність на ринку праці; прогнозоване збільшення контингенту студентів при їх наборі за новою спеціалізацією не за рахунок перерозподілу наявного контингенту абітурієнтів, а шляхом їх залучення з інших ВНЗ або прийому випускників минулих років тощо; відповідність кадрового складу та матеріально-технічних можливостей кафедри умовам акредитації за відповідної спеціалізацією (освітньою програмою);

- при коригуванні змісту освітніх програм, зокрема таких, на які спостерігається недостатній конкурс абітурієнтів, передбачити реалізацію наступних заходів: експертне оцінювання актуальності змісту та підготовленості випускників до професійної діяльності представниками ринку праці з залученням Рад роботодавців; оцінювання стану організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти; моніторинг успішності та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти; аналіз працевлаштування та подальшого кадрового зростання випускників відповідних програм та, за можливості, порівняння цих показників із показниками випускників аналогічних програм інших ВНЗ; порівняння змісту програм з програмами інших вищих навчальних закладів, у тому числі закордонних, що є лідерами ринку освітніх послуг за даною спеціальністю; співставлення позицій університету у тематичних та інституційних рейтингових проектах зі спеціальності, професійного анкетування тощо;

- при відкритті нових / модифікації існуючих освітніх програм використовувати Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), Довідник користувача Європейської кредитної трансфертно- накопичувальної системи, напрацювання проекту Tuning, профілі освітніх програм провідних зарубіжних та українських університетів;

- забезпечити залучення роботодавців та випускників до формування, моніторингу та перегляду освітніх програм, передбачивши спільну розробку навчальних планів, робочих програм навчальних дисциплін, програм практик, матеріалів лекційних та практичних занять, тематики курсових та кваліфікаційних робіт (проектів) тощо;

- активізувати роботу щодо створення англомовних програм, забезпечити зростання частки дисциплін, що викладаються англійською мовою;

- забезпечити наявність міжнародної академічної мобільності (кредитної та ступеневої) за всіма спеціалізаціями (освітніми програмами). Для цього в навчальних планах передбачати «вікна мобільності» – семестри, протягом яких студенти, як правило, реалізують право на академічну мобільність. При цьому доцільно планувати у відповідному семестрі / навчальному році освітні компоненти із результатами навчання, яких легко досягти за кордоном (наприклад, вибіркові навчальні дисципліни, мовні курси, практичну підготовку, підготовку кваліфікаційної роботи тощо).

2. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА РОЗРОБКУ / ПЕРЕГЛЯД ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ

Інститутам та факультетам:

- при започаткуванні нових освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програм забезпечити наявність документованого обґрунтування необхідності запровадження програми (результати дослідження ринку праці, опитування роботодавців, потенційних здобувачів, аналіз актуальних тенденцій розвитку економіки, науки тощо);

- у термін до 15.12.2017 розглянути Радами із забезпечення якості вищої освіти інститутів (факультетів) та у термін до 31.01.2018 подати до НМВ для перевірки навчальні плани за освітніми (освітньо-професійними, освітньо-науковими) програмами, що запроваджуються у 2018 / 2019 н.р. році вперше;

- у термін до 31.01.2018 у встановленому пунктом 4 наказу ректора «Про створення Робочих проектних груп з розроблення та супроводження освітніх програм» від 13.11.2015 № 1022-І порядку з дотриманням Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти (затверджені Постановою КМУ від 30.12.15 № 1187) затвердити керівників Робочих проектних груп (гарантів освітніх програм) та сформувані Робочі проектні групи з освітніх програм, започаткованих у 2018/2019 н.р. вперше;

- у термін до 31.12.2017 організувати вивірку семестрових навчальних планів на 2018 / 2019 н.р., сформованих у підсистемі АСУ «Навчальні плани», за освітніми програмами бакалавра (2-4 курси) та освітніми програмами магістра (2 курс);

- вносити пропозиції щодо коригування семестрових навчальних планів на 2018 / 2019 н.р. у разі наявності уточнень непринципового характеру, що не призводять до суттєвих змін освітньої програми та навчального навантаження, у вигляді службових записок до начальника організаційно-методичного управління у термін до 20.01.2018;

- вносити пропозиції щодо коригування семестрових навчальних планів на 2018 / 2019 н.р. у разі наявності коректив, що призводять до суттєвих змін освітньої програми (зміни в обов'язковій частині, запровадження нових траєкторій профілізації, блоку вибіркових дисциплін) та навчального навантаження, у вигляді службових записок до першого проректора до 20.01.2018. Разом зі службовою запискою подаються витяги з протоколів засідання Ради із забезпечення якості вищої освіти інститутів (факультетів) та протоколу засідання Експертної ради роботодавців, якими схвалено запропоновані зміни;

- у термін до 15.11.2017 розглянути Радами із забезпечення якості вищої освіти інститутів (факультетів) та у термін до 31.11.2017 подати до НМВ пропозиції щодо переліку дисциплін, спрямованих на розвиток загальних компетентностей, які пропонуються студентам освітнього рівня «бакалавр» денної форми навчання у 3-му семестрі навчання та 4-му семестрі навчання як дисципліни інших спеціальностей.

3. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

1) Встановити, що методичне забезпечення навчальної дисципліни та компетенція щодо визначення достатності фахового рівня викладача, який забезпечує її викладання, покладається на кафедру, наукове спрямування якої найбільш повно відповідає змісту дисципліни.

2) Директорам інститутів, деканам факультетів організувати роботу щодо:

- подальшого наповнення контенту електронної форми навчання на базі технологій ОСW-СумДУ та активізувати його застосування в освітньому процесі;

- запровадження змішаної моделі навчання, в тому числі з використанням масових відкритих on-line курсів «Prometheus» та «Coursera» з отриманням студентами сертифікатів та відповідним трансфером кредитів;

- активізації впровадження мультимедійних технологій при викладанні навчальних дисциплін – як у лекційних заняттях, так і при проведенні лабораторних робіт (віртуальні лабораторії), забезпечуючи при цьому оснащення необхідної кількості аудиторій мультимедійним обладнанням.

3) Завідувачам кафедр організувати роботу щодо перегляду програм навчальних дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти за ступенем «бакалавр» та «магістр» задля їх актуалізації з урахуванням вимог стейкхолдерів, не рідше, ніж кожні три роки.

4) Завідувачам кафедр організувати роботу щодо аналізу структури та змісту регламентів навчальних дисциплін, забезпечити їх уніфікацію в межах кафедр та підвищити їх якість, щоб вони:

- призначалися для вимірювання рівня досягнення програмних результатів навчання;

- мали чіткі критерії виставлення оцінок;

- відповідали своєму призначенню (діагностичний, поточний або підсумковий контроль);

- забезпечували необхідну гнучкість і варіативність системи оцінювання, її індивідуалізацію відповідно до об'єктивної відмінності рівнів програм підготовки, їх спрямованості, специфіки навчальних дисциплін та програмних результатів навчання тощо;

- передбачали зворотний зв'язок зі студентом (кожен студент повинен мати можливість дізнатися причини, з яких його успішність була оцінена відповідним рівнем оцінки).

5) Завідувачам кафедр задля досягнення прозорості оцінювання проконтролювати оприлюднення регламентів усіх навчальних дисциплін та їх дотримання викладачами протягом навчального року.

6) Директору інституту ННІ ФЕМ імені О. Балацького, деканам факультетів ТеСЕТ та ЕЛІТ організувати роботу з виконання наказу ректора від 25.05.2017 №0261-I «Про доповнення до наказів від 27.11.2009 №761-I, від 24.10.2011 № 824-I та 07.12.2012 № 960-I» в частині передачі складання розкладу занять студентів 3-го курсу денної форми навчання деканатам.

7) Директорам інститутів, деканам факультетів організувати роботу щодо підготовки до планової акредитації.

8) Директорам інститутів, деканам факультетів, заступникам директорів інститутів, деканів факультетів з науково-методичної роботи у процесі аналізу підготовленості кафедр до 2017-2018 н.р. звернути увагу на такі напрями навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчального процесу:

- наявність усіх затверджених в установленому порядку освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програм, за якими планується ліцензування чи акредитація;

- наявність робочих програм дисциплін, їх відповідність ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності закладів освіти, робочим навчальним планам щодо обсягів аудиторної роботи та «Загальним вимогам щодо укладання робочої програми та регламенту модульно-рейтингової системи контролю і оцінювання з навчальної дисципліни;

- наявність планів семінарських, практичних занять, завдань для лабораторних робіт та їх відповідність змістовій складовій навчальних (робочих навчальних) програм з усіх дисциплін усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка на факультеті (в інституті);

- наявність методичних вказівок, тематики контрольних та курсових робіт (проектів) з усіх дисциплін, з яких передбачено таку форму роботи, усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка на факультеті (в інституті);

- розроблення дидактичного забезпечення самостійної роботи студентів (у тому числі з використанням інформаційних технологій) з усіх дисциплін усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка на факультеті (в інституті).

- наявність пакетів контрольних завдань для перевірки знань з усіх дисциплін усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка на факультеті (в інституті);

- наявність критеріїв оцінювання знань і вмінь студентів, їх відповідність встановленим вимогам з усіх дисциплін усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка на факультеті (в інституті) (наявність регламенту навчальної дисципліни та його доступність);

- достатність підручників, навчальних посібників, їх актуальність.

- наявність даних щодо доступу до наукової літератури, наукометричних баз даних, у тому числі, закордонних публікацій і наукових журналів, необхідних для успішного опанування навчальної дисципліни.

4. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОСИЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

1) Директорам інститутів, деканам факультетів організувати роботу щодо:

- розширення баз практики з урахуванням розвитку окремих спеціальностей та контингенту студентів, налагодження нових виробничих стосунків з потенційними роботодавцями,

- активізації створення безпосередньо на базі підприємств або за їх сприянням навчальних центрів, філій кафедр тощо із залученням до навчального процесу представників підприємств-замовників кадрів;

- залучення госпдоговірних, спонсорських коштів, а також коштів міжнародних грантів та проектів для подальшого розвитку матеріально-технічної бази та активізації її використання в практично-орієнтованій підготовці.

2) У процесі аналізу підготовленості кафедр до 2017/2018 н.р. директорам інститутів, деканам факультетів, заступникам директорів інститутів, деканів факультетів з науково-методичної роботи звернути увагу на наявність програм практичної підготовки до кожної освітньої програми та робочих програм практик.

5. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОСТІ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АТЕСТАЦІЇ

1) Директорам інститутів, деканам факультетів, завідувачам випускових кафедр, головам рад із забезпечення якості вищої освіти інститутів (факультетів), керівникам робочих проектних груп:

- удосконалити (з урахуванням фахової специфіки) форми проведення атестації з метою отримання якомога більш об'єктивної оцінки досягнення випускниками програмних результатів навчання;

- активізувати роботу щодо розробки тематики кваліфікаційних робіт з урахуванням вимог роботодавців, організації захисту кваліфікаційних робіт на підприємствах, в установах, організаціях;

- збільшити кількість кваліфікаційних робіт, виконаних на замовлення підприємств, установ, організацій;

- збільшити кількість кваліфікаційних робіт, захищених іноземною мовою;

- сформувати належні процедури забезпечення академічної доброчесності та запобігання академічного плагіату при атестації студентів;

- підвищити кваліфікаційні вимоги щодо формування складу екзаменаційних комісій (бажано, із залученням роботодавців) та визначення голів екзаменаційних комісій.

2) Директорам інститутів, деканам факультетів, заступникам директорів інститутів, деканів факультетів з науково-методичної роботи у процесі аналізу підготовленості кафедр до 2017-2018 н.р. звернути увагу на наявність методичних вказівок щодо виконання кваліфікаційних робіт (проектів), кваліфікаційних екзаменів

з усіх напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка в інституті (на факультеті).

6. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ЗВОРОТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Директорам інститутів, деканам факультетів, завідувачам випускових кафедр забезпечити:

- формування бази даних випускників та створення системи зворотного зв'язку із випускниками. Основним завданням цих баз є дослідження кар'єри випускників університету, їх працевлаштування, динаміки зайнятості, службового просування і зростання, а також задоволеності працедавців кваліфікацією випускників.

- розробку та супроводження сайтів Асоціацій випускників кафедр (спеціальностей) та їх сторінок на сайтах випускових кафедр;

- використання потенціалу Асоціацій випускників кафедр (спеціальностей) з метою оцінювання змісту, організації та якості освітнього процесу з точки зору його відповідності сучасним вимогам ринку праці та потребам роботодавців;

- належну організацію роботи Експертних рад роботодавців відповідно до наказу ректора від 03.11.2015 № 0966-І «Про створення Експертних рад роботодавців» та протокольне оформлення її рішень.

7. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОЗОРОСТІ ІНСТИТУТІВ ТА ФАКУЛЬТЕТІВ

1) Директорам інститутів, деканам факультетів організувати проведення аналізу інформаційної прозорості освітньої діяльності (матеріалів, що розміщуються на сайтах кафедр та факультетів) в контексті її корисності для майбутніх та теперішніх студентів, випускників, інших стейкхолдерів і громадськості з урахуванням Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, максимально повного виконання Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (додаток 1), дотримання критеріїв інформаційної прозорості за Методологією рейтингу прозорості національних ВНЗ CEDOS (додаток 2).

2) Завідувачам випускових кафедр:

- сформувати (українською та англійською мовами) та регулярно оновлювати профілі діючих програм навчання та перелік дисциплін у програмах підготовки;

- розмістити у відкритому доступі (на сайтах кафедр) інформацію про діяльність викладачів.

8. НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ГОТОВНОСТІ КАФЕДР ДО 2017/2018 Н.Р:

1. Планування роботи кафедри:

- План засідань кафедри на 2017-2018 навчальний рік, наявність протоколів за попередній рік.
- План методичних семінарів, наявність протоколів за попередній рік.
- План наукових семінарів, наявність протоколів за попередній рік.
- План методичної роботи кафедри.
- План підвищення кваліфікації викладачів.
- План видання навчально-методичної літератури на 2017-2018 н. р., стан виконання плану попереднього навчального року; (звернути увагу на видання опорних конспектів лекцій (у т.ч. електронних), наявність електронних матеріалів з дисциплін; стан методичного забезпечення дистанційної форми навчання; стан методичного забезпечення навчання англійською мовою.
- Контроль якості навчального процесу:
 - план відкритих занять на 2017-2018 н. р., стан виконання за попередній навчальний рік;
 - план відвідування занять завідувачем кафедри та заступником завідувача кафедри;
 - план взаємовідвідувань викладачів на 2017-2018 н. р.;
 - план кафедрального контролю рівня знань на 2017-2018 н. р., аналіз кафедрального контролю знань у 2016-2017 н. р.;
 - план вхідного контролю знань (для кафедр, що проводять заняття на першому курсі).
- Індивідуальні плани роботи викладачів (у т. ч. сумісників).
- Загальний план роботи кафедри на 2017-2018 н. р. Звіт про роботу кафедри за попередній рік.

2. Наявність інформації для студентів:

- графік консультацій;
- графік виконання кваліфікаційних робіт;
- регламенти дисциплін.

3. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу:

- екзаменаційні білети з навчальних дисциплін, тести для підсумкового та вхідного контролю знань, наявність різноманітних завдань з навчальних дисциплін;
- забезпечення навчально-методичними матеріалами: практичних / лабораторних робіт, курсових робіт, індивідуальних домашніх завдань (контрольні роботи, РГР), СРС, модульного контролю; практик та державної атестації (для випускаючих кафедр);
- план розроблення методичних матеріалів для англійських проектів (курсів).

4. Обліково-звітна документація:

- журнал реєстрації контрольних робіт;
- журнал взаємовідвідування занять;
- звіти про роботу екзаменаційних комісій.

5. Забезпеченість спеціальностей, за якими вперше здійснено набір студентів на навчання (наявність навчально-методичних матеріалів, плани видань необхідних матеріалів тощо).

Додаток 1

Вимоги пункту 1.8 «Публічна інформація» Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, що передбачає:

«Навчальні заклади повинні оприлюднювати чітку, точну, об'єктивну, актуальну і доступну інформацію про свою діяльність, зокрема про свої програми».

Рекомендації:

Інформація про діяльність навчальних закладів є корисною для потенційних і поточних студентів, випускників, інших зацікавлених сторін та широкого загалу.

Відповідно, навчальні заклади мають надавати інформацію про свою діяльність, зокрема про

- програми, які вони пропонують;
- критерії відбору на ці програми;
- очікувані навчальні результати;
- кваліфікації, які вони присвоюють;
- застосовувані процедури викладання, навчання та оцінювання;
- показники успішності;
- навчальні можливості, доступні студентам;
- інформацію про працевлаштування випускників.

Додаток 2

Критерії інформаційної прозорості за Методологією рейтингу прозорості національних ВНЗ CEDOS

Інформування про зміст навчання на сайті ВНЗ (40% від загального балу рейтингу) .

Індикатор показує, наскільки ВНЗ використовує свою веб-сторінку, аби інформувати про зміст власних програм, кадровий потенціал та систему оцінювання.

Опис навчальної програми, а саме:

- перелік дисциплін – 7 балів;
- короткий опис мети дисципліни, знань та навичок, які вона дає, – 3 бали;
- інформація про кількість годин або кількість кредитів ЄКТС в рамках інформації про дисципліни – 3 бали;
- види робіт в рамках інформації про дисципліни – 4 бали;
- розподіл оцінки в рамках дисципліни — 4 бали;
- хто саме викладає ці дисципліни – 5 балів.

Наявність інформації про можливості проходження практики – 4 бали (для університету або факультету загалом) або 6 балів (для кожної кафедри / програми).

Інформаційний пакет ЄКТС – 3 бали (для університету або факультету загалом) або 5 балів (для кожної кафедри/програми).

Англомовний пакет ЄКТС – 2 бали (для університету або факультету загалом) або 3 бали (для кожної кафедри/програми).

Не нараховуються бали, якщо:

- інформація наявна лише у внутрішній мережі ВНЗ, оскільки до неї не мають доступу зацікавлені абітурієнти;
- інформація про практику має загальний характер. Мають бути вказані конкретні підприємства та установи для проходження практики.